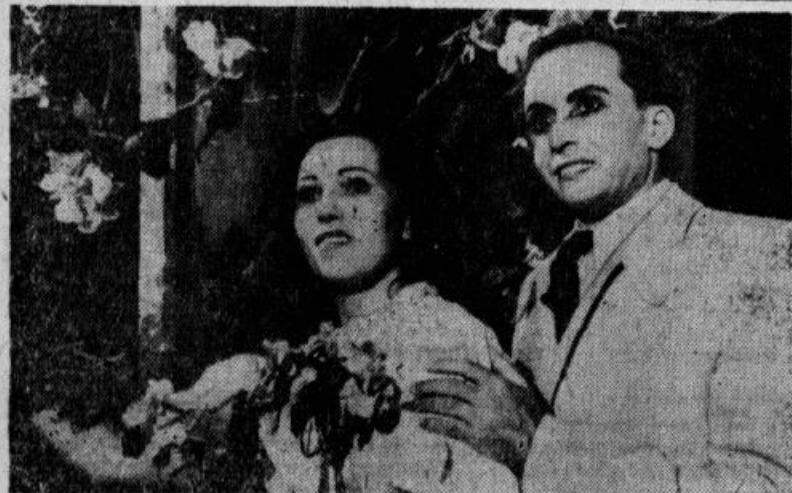

Pēc svinīgās sēdes Operas un baleta teatra kolektīvs izrādīja operu «Ivans Susanīns». (I.T.A.)

Pirmizrādes republikas teatros

Augšējā uzņēmumā skats no Jelgavas Dramas teatra iestudētās G. Mdivani lugas «Labās gribas cilvēki». Attēlā: A. Kalējs (Gabu), A. Vītols (skolotājs), A. Insone (Kama). Vidējā uzņēmumā skats no Valmieras teātri iestudētā A. Upiņa viencēllena «Dvēseļu izvadītāji». Apakšējā uzņēmumā skats no Muzikālās komedijas teātri krievu valodā iestudētās K. Lisova operētes «Sapņotāji». Attēlā: L. Mabo (Maša) un G. Šipulins (Kalmikovs).

JAUNAS GRĀMATAS

Latvijas valsts izdevniecības apgādā iznākuši šādi jauni izdevumi:

T. Dreizers. Titāns. Tulkojusi A. Bauga. Ilustrators V. Kovaļevs. 613 lpp. Maksā 21 rublī.
M. Gorkijs. Raksti. XIV sējums. 637 lpp. Maksā 20 rubļi 80 kap.
A. Kononovs. Pie dzelzs strausta. Tulkojusi M. Berkla. Mākslinieki A. Apinis un A. Egle. 136 lpp. Maksā 6 rubļus 20 kap.
V. Lācis. Novēles un stāsti. (Krievu valodā.) Tulkojis V. Sinkavecs. Ilustrājis E. Heniša. 218 lpp. Maksā 7 rubļus 90 kap.
M. Puimanova. Cilvēki krust-

ceļos. Tulkojusi A. Bauga. Ilustrājis V. Kovaļevs. 367 lpp. Maksā 14 rubļi 90 kap.
J. Rainis. Kopoti raksti. 12. sējums. Ilustrators A. Apinis. 680 lpp. Maksā 15 rubļi.
K. Semenovskis. Miera stafete. (Krievu valodā.) Ilustrājis K. Goldmans. 146 lpp. Maksā 7 rubļus 90 kap.
Džonatans Svifts. Gulivera ceļojumi. T. Gabes atstāstījums bērniem. Tulkojis O. Zviedris. Ilustrājis G. Vilks. 148 lpp. Maksā 5 rubļus 60 kap.

Nākamajā nedēļā

Odesas Valsts Ukrainu Dramas teatra viesizrādes Latvijas PSR Valsts Krievu Dramas teātri:

Sodien. plkst. 14. — «Irbenāju birzta», vakarā — «Trešā kursa studenti», 23. jūlijā — «Jūras mežs», 24. jūlijā — «Soročinas gada tirsus», 25. jūlijā — «Nataška Poltavka», 26. jūlijā — «Dod sirdij valū, aizvedīs nebrīv», 27. jūlijā — «Vējš», 28. jūlijā — «Marusia Boguslavka». Vakara izrāžu sākums plkst. 20.

Sodien Kultūras un atpūtas parkā Padomju Latvijas 11. gadadiņai veltīti svētki. Sākums plkst. 12.

Kultūras un atpūtas parkā Rīgas pilsētas mākslinieciskās pašdarbības noslēguma koncerts. Sākums plkst. 19.

Dzintaru koncertzālē E. Kaminkas literārs vakars. Sākums plkst. 21.

23. jūlijā Rīgas kinoteātros sāk izrādīt padomju mākslas filmu «Zelta Zvaigznes kavalieri».

Latvijas Padomju mākslinieku sa-

vienība gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

Operas un baleta teātri M. Glinkas operas «Ivans Susapins» pirmizrāde. Sākums plkst. 20.

24. jūlijā Filharmonijas koncertzālē. Amatu ielā 6. Maskavas un Leningradas mākslinieku koncerts. Sākums plkst. 21.

25. jūlijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 16.

Dzintaru koncertzālē 5. simfoniskais koncerts. Piedalās Radiokomitejas simfoniskais orķestris. Solists starptautisko konkursu laureats pianists J. Malinins. Dm. Sestakoviča oratorijas «Dziesma par mežiem» izpildījumā piedalās Radiokomitejas koris, Valsts koris, solisti H. Ozoliņš un O. Petrovskis. Diriģents LPSR nopelniem bagātais mākslas darbinieks L. Vigners. Sākums plkst. 21.

26. jūlijā Dzintaru koncertzālē Terekas kazaku dziesmu un deju ansambļa koncerts. Sākums plkst. 21.

INDĒTĀJU STĀSTI

Amerikāņu buržuāziskās literatūras saimums un satrūnējums spilgti parādās tās novelēs un stāstos.

Tā saucamais «short story» žanrs ASV populārs jau sen. Visiem zināmi amerikāņu literatūras klasiku sasniegumi stāstā: pietiek pieminēt Marku Tvenu un Džeku Londonu. Bet viss tas ir pagātnē. Stāsti, kurus tagad publicē žurnālos un atsevišķos krājumos, sniedz spilgtu liecību par morālu pagrimumu un apstikumu daļradē. Tie pilnīgi cinisma un cilvēku, nišanas, to varoņu — slepkavas, vājprātīgie, garīgi iztukšotais cilvēkveidīgās būtnes, kurām sava dzīvība nav ne graša vērtā un vēl mazvērtīgāka citu cilvēku dzīvība. Šo «darbu» drausmajam saturam atbilst formas nabadzība: tie ir saraustīti, chaotiski, samāksloti.

Pareizu amerikāņu dzīves īstenības attēlojumu var atrast vienīgi progresīvo amerikāņu rakstnieku stāstos, kuri saistīti ar tautas masām, kuri realitiski attēlo tautas dzīvi un cinu. Alberts Malcs savās meistariski uzrakstītajās novelēs stāsta par vienkāršiem amerikāņiem, kurus nospiež asinainā, savā nežēlībā briesmīgā amerikāņu kapitalisma dzelzs papēdis. Tanis dienās, kad amerikāņu «tiesa», izlietojot melnās liecības, nogalināja uz elektriskā krēsla grupu Martinsvila nēģeru un četrus bērnu tēvu Viliju Makgiju, ar sevišķu savilņotību lasām Malca stāstu, kura varonis — nēģeru jauneklis, pilns cēli cilvēka cieņas jūtu, kļūst par linču tiesas upuri. Hovards Fastis stāstā «Sidneja epitāfija» sniedz pievilcīgu amerikāņu anti-fašista tēlu, kurš ziedo dzīvību, lai stātos cēlā fašismam. Godīgi realistiskie progresīvo rakstnieku stāsti, darbi ar lielu literāru vērtību, paceļas kā klints pāri buržuāziskās novelistikas dūļķainajam straumē, pāri tai «literatūrai», kas demonstrē lasītāju, saindē viņa apziņu, bojā viņa gaumi.

Fasta un Malca stāstiem aizsprostots ceļš uz plašām lasītāju masām, viņu autori, kā zināms, iepazīnušies ar amerikāņu cietumu. Fasta grāmatas iznīcina pēc hitlerišu parauga, pielietojot grāmatu sārtus. Toties plaši tiek izplatīta buržuāzisko novelistu produkcija — stāsti par slepkavām, «esējās» par psihopatoloģijas tēmām, «grāmatas lasīšanai vagonā». ASV ar lielu tirāžu iespējams novelu krājumus, līdzīgi nesen iznākušajam Aldžernona Bekvuda grāmatai «Stāsti par draudīgo un pārdabīgo». Tanī lasītājs atrod starp citu, stāstu «Lelle» — par kādu pulkvedi Mestertsu, kurš atklā, ka viņa pameitais lēlle piemīt «savāds maģisks un seksuāls spēks», un tam līdzīgu murgu.

Citi lasītāji apgādā ar krājumiem «Detektīvo noveli» izlase, kur ar baudi smēdz slepkavību un vardarbību temas. Šāda veida ražojumiem buržuāziskā prese un izdevniecības neskopojas ar reklamu, cenšoties lasītājam iegalvot, ka tieksme slepkavot — vienmēr piemītusi cilvēka dabai. Reklamējot Raimonda Cendlera jauno grāmatu, «New-York Times» savā nodaļā «grāmatu pielikums» rakstīja: «Cilvēki slepkavo un cilvēkus slepkavo tāpēc, ka vardarbība ir viņu dabīgā vide... Slepkavība, traktēta Cendlera stilā, tiek pacelta uz smalkas literāras mākslas pakāpes».

Atstājot malā «specializētās» antoloģijas un pārejot pie parastajiem «labāko» un «izlases» stāstu krājumiem, viegli saskatāmas tās pašas briesmīgās degenerācijas un saimuma zīmes. Ik gadus ASV Martas Folejas redakcijā iznāk tā sauktie «Labāko stāstu» krājumi, kas skaitās «solidi» literāri izdevumi. Bet arī šo stāstu vairums atstāj drūmu nomāktības iespaidu. Savos priekšvārdos Folejas kundze cenšas 1949.—1950. gada «labāko stāstu» krājumus iztēlot par amerikāņu novelistikas «jauno vārdu». Patiesībā tie atkārtoti tos pašus psihopatoloģiskos motīvus. Vācot «labāko» stāstu izlasi, sastādītāja, viņas pašas vārdiem runājot, atklājusi amerikāņu novelēs kādu «jaunu jēzimu», ar kuru nekavējās iepriecināt lasītājus. Izrādās, ka «blakus laundarim-vīrietim» stāstos arvien biežāk sāk figurēt «laundare-sieviete» — tāda ir atklāta «jaunā jēzime». Lētās lasāmvielas apgādātāji cenšas pakutināt nervus pārkaļķinātiem lasītājiem no tām aprindām, kur eienī sieviešu boksu un līdzīgus priekšnesumus, bet Folejas kundze to pratusi iztulkot kā «at-

jaunošanās» pazīmi literatūrā. Melnās, izkēmots īstenības attēlojums — tas ir amerikāņu buržuāziskās literatūras likums. Tagadnes amerikāņu novelistu stāstos veltīgi meklēt reālu amerikāņu īstenības attēlojumu — straujo darba lauzu stāvokļa pasliktināšanos, bezdarba pieaugumu, nabadzību, bet, no otras puses, kapitalistiskās virsotnes nepieredzētu iedzīvošanos, pieaugošu valsts militarizāciju un fašizāciju, amerikāņu imperialisma trako gatavošanos jaunam pasaules karam. Nē, viņus vilina citi mērķi. Rites Heršbergeres stāstā «Skapa nakti» galvenā persona ir psihiski nenormāla sieviete, kuras izjūtas dod autoram ieganstu ielaisties pseidofilozofiskos spriedējumos par to, ka «viss pasaulē noslēpumains».

Patoloģiskie un erotiskie motīvi sakļaujas ar noteiktu «socialu» zemtekstu, kura nolūks radīt neuzticības, naidīguma attieksmi pret «sabiedrības zemākajiem slāņiem». Piemēram, Pola Boilsa stāstā «Zem debesīm» laundara lomā, kuram piemīt dzīvnieciski rakstura vilcieni, attēlots meksikāņu zemnieks. Dažreiz stāstos izmantota bērības tema, bērnu dienu atmiņas, bet šiem stāstiem nav parastā, bērības temat raksturīgā, gaišā, skaidrā kolorīta. Arī šeit autorus vilina vai nu bērns — neiropatis (Uorda Dovrensa stāsts «Baltais suns») vai arī iedzīvošanās un bagātības kāres ansēsts mazais amerikānis (T. Mabri stāsts «Kapu velve»).

Vairākos šo krājumu stāstos lasītājam parādīti jaunie amerikāņi. Henrija Felsena stāsta «Ličana miljons» darbība risinās Kinā, otrā pasaules ka-

«izsaka šaubas, vai viņš ir nie pilna prāta». Lai šādas šaubas izklidinātu, viņam jāizlaužas līdz tāda žurnāla kā «Saturday Evening Post» slejam. Bet tāda tipa žurnāliem prasības pavisam noteiktas — saskaņā ar valdošo modi temai jābūt «psichopatoloģiskai».

Ši ASV tik plaši izplatītā mode kopā ar ilgi gulējušu olu pulveri un konservētiem tiek no turienes eksportēta uz maršalizētajām valstīm. Pielietojot amerikāņu receptes, franču žurnāls «Revue de Paris» reiz ieteica rakstniekiem nelauzīt galvu, meklējot sīžetus stāstiem un romāniem, bet vienkārši izmantot iekura garīgi slimā, vienai alga — erotomana vai paranoika slimības vēsturi. Tādā kartā literatūra laika kavēklis tiek pielīdzināta paranoika murgiem. Cik smaga un riebiga ir kapitalistiskās pasaules īstenība, ja pat stāsti par psihopatiem, sadistiem un morāliskiem 'izdzimteniem tiek piešķaitīti «laika kavēkļa» žanra literatūrai, kuras uzdevums «izlabot lasītāju omu»! Vairums stāstu 1949.—1950. gada krājumos atbilst noteiktām «normām», bet arī šos krājumus amerikāņu prese sanēma diezgan vēsi, atzīmēja «saldskābām» recenzijām, un žurnāls «Saturday Review of Literature», literārās reakcijas redzamākais izdevums, atklāti izsacīja savu neapmierinātību ar «daudzu stāstu «patoloģisko raksturu». 1950. gada krājumam tas pārmēta «sakāves» noskaņojumu. Kāda iemesla dēļ? Varbūt valsti, kas kļuvusi slavena ar saviem forestoļiem, liekas nevēlētā pārāk bieži pievēršanās psihopatoloģiskiem motīviem? Nē, žurnāls vērsās pret stāstu krājumu pavisam cita iemesla dēļ. Izrādās, ka tagadējā laikā tie ir pārāk nevalnīgi. Stāstu varoni savas slimības lēkmēs var «labākā gadījumā» kerties pie naža vai revolvera, bet šepkavībām šinīs stāstos nav masu rakstura, un varoni pārāk maz spriedē par Amerikas «augsto misiju».

Amerikāņu kara kūrīnātāji un viņu literārie emisari neslēpj, ka viņiem vairs nepietiek ar lasītāju apmāšanu, aizvešanu no īstenības. Viņi no saviem literātiem pieprasa tādas grāmatas, kuras var ielikt amerikāņu kareivja — algotna mugursomā, grāmatas, kas attaisno un slavina iekuru amerikāņu imperialisma agresiju. Par to reaktionarie amerikāņu publicisti un kritiķi runā pilnā balsī.

Viens no minētā žurnāla redaktoriem — Harisons Smits, atklāti prasa no rakstniekiem «Amerikas jaunā pienākuma» slavināšanu, prasa apdziedāt to laupītāju agresiju, kas tiek veikta zem «pasaules glābšanas no komunisma» karoga. Uzskot tiešu «agresiju, imperialisti prasa, lai rakstnieki palīdzētu viņiem sagūstīt melu tīklos tautas masas un propagandētu «amerikanisma pozitīvos ideālus», ctiem vārdiem — attēlot fašistiskos amerikāņu karotājus kā augstāko «demokratijas» tikumu nesējus. Amerikāņu reakcijas izdevumi, līdzīgi jau pieminētajam «Saturday Review of Literature», ieinteresēti, lai viņiem padēvētie rakstnieki tēlotu savos darbos jebkurās Korejā kā drosmīgus varoņus. Bet šie pieprasījumi nav tik viegli izpildāmi. Amerikāņu kareivju vidū karš Korejā ir pārāk nepopulārs.

Marta Foleja kādā stāstu krājuma priekšvārdā pastāsta, ka ilgi nav varējusi atrast vietu, kur likt samētos žurnālus, kamēr tai ienācis prātā tos novietot viskiņu pudeļu uzglabāšanai paredzētajā pieliekamajā telpā. Šī apraksts savu «izgudrojumu», viņa it kā pavedina buržuāzisko amerikāņu literatūru — tautas apskurbinātāju pielīdzināt reibinošiem dzērieniem. Bet tagad arī šāds pielīdzinājums vairs nav vietā. Tagad amerikāņu reakcija cenšas panākt, lai žurnāli un grāmatas pēc sava «idejiskā formata» līdzinātos tiem traukiem, kuros Kemp-Deitriķ — ASV kara bakterioloģisko izmēģinājumu centrā — «izglabā nāvējošos mēra bacilus». Stāsti, kas sludina slepkavību un slavinā karu — lūk, tie ir «vislabākie stāsti» amerikāņu stilā.

V. Rubins

(No laikraksta «Literaturnaja Gazeta»)